

Автоматизованою системою ідентифікації відбитків пальців Інтерполу (AFIS) за допомогою захищеної глобальної поліцейської системи зв'язку I-24/7 [9].

Список використаних джерел

1. Project Millennium helps countries identify the people and companies behind transnational Eurasian organized crime URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Organized-crime/Project-Millennium>

2. У рамках операції Європолу затримано понад 800 осіб URL: <https://www.dw.com/ru/evropol-i-fbr-soobshhili-ob-uspeshnom-provedenii-krupnomasshtabnoj-operacii-v-bolee-chem-100-stranah/a-57813672>

3. Європол затримав 150 ймовірних злочинців із даркнету URL: <https://www.dw.com/ru/evropol-zaderzhal-po-vsemu-miru-150-podozrevaemyh-v-prestuplenijah-v-darknete/a-59633465>

4. Європол розкрив мережу кіберздірників URL: <https://www.dw.com/ru/evropol-raskryl-set-kibervymogatelej/a-59669666>

5. Over 150 arrests made in 3-day operation against organised property crime URL: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/over-150-arrests-made-in-3-day-operation-against-organised-property-crime>

6. Project CT-Tech URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Terrorism/Counter-terrorism-projects/Project-CT-Tech>

7. Criminal intelligence analysis URL: <https://www.interpol.int/How-we-work/Criminal-intelligence-analysis>

8. Hundreds arrested and millions seized in global INTERPOL operation against social engineering scams URL: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2022/Hundreds-arrested-and-millions-seized-in-global-INTERPOL-operation-against-social-engineering-scams>

9. Using biometric data to strengthen border security URL: <https://www.interpol.int/Crimes/Terrorism/Counter-terrorism-projects/HOTSPOT>

Оперук Віталій Ігорович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КЛАСИЧНОГО ТА НОВІТНЬОГО ПОЛІГРАФА «EYEDETECT» З МЕТОЮ ВИКРИТТЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНЦІВ ТА КОЛОБАРАНТІВ

Колабораціонізм, або військова й політична співпраця з окупаційним режимом, є частиною російсько-українського протистояння ще з 2014 року. Росія вкладає дуже багато ресурсів у «м'яку силу» і створення мережі агентів впливу, тому хтось, на жаль, ще до приїзду російських танків був готовий зустріти загарбників «з

обіймами». А дехто постав перед вибором співпраці чи протидії окупантам уже опинившись в окупації.

Окупанти, яким на певний час вдається захопити території, психологічно тиснуть на людей, розповідаючи, що «ані здесь навсегда». Все це приправляють різними пропагандистськими байками, скажімо, що ЗСУ здали всіх і здалися, український контрнаступ неможливий і взагалі всі ці землі Україні вже нібито не потрібні. Загарбники заохочують українців брати паспорти РФ, йти працювати в їхню новоспечену адміністрацію, долучатися до створення пропагандистських матеріалів тощо. Водночас, коли виявляється, що закріпитися «навсїгда» не вийшло, то окупанти просто тікають, дбаючи передусім про себе, а доля їхніх дружків-посіпак їх в цей момент мало хвилює. Для українців це злочинці та зрадники, на яких чекає суд, а для росіян — відпрацьований матеріал, про який після виконання задачі геть необов'язково дбати [1].

З такою категорією осіб, з метою правильної кваліфікації їхніх дій приходиться працювати нашим правоохоронним органам. Зрозуміло, що не усі злочинці та зрадники готові співпрацювати зі слідством, тому інформацію, яка надходить від цієї категорії осіб, потребує додаткової перевірки.

Одним із способів викриття обману є – поліграф. Поліграф, або ж, як нам усім відомо, детектор брехні – досить популярний у світі апарат, оскільки чим більше та інтенсивніше прогресує людство, тим частіше випадки його використання. Щодо наукового обґрунтування цього поняття, то це – комп'ютерний апаратно-програмний комплекс, який дозволяє відслідковувати динаміку психофізіологічних реакцій досліджуваної особи під час застосування поліграфологом тестових запитань та перетворення отриманих фізіологічних показників активності в електричні сигнали, що відображаються у вигляді графіків [2, с. 100].

За допомогою таких пристроїв на наш погляд, з метою економії часу може здійснюватись перевірку осіб, на причетність як до вчинення військових злочинів так і до колабораційної діяльності.

Слід відмітити, що Україна також рішуче підтримує тенденцію використання цієї технології. До того ж використання самого пристрою регламентують такі нормативно-правові акти як Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України» від 13.11.2017 року № 920, Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку проведення психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа в Державному бюро розслідувань» від 11.05.2017 року № 449 тощо.

На жаль, громадяни України мають не зовсім чітке уявлення про поліграф та його особливості: як здійснюється ідентифікація, як пристрій відображає, що людина дійсно бреше, і чи дієво використовувати ці технології. Тому слід виокремити позитивні та

негативні аспекти застосування детектора брехні, зокрема у сфері розслідування кримінальних правопорушень. Тому слід констатувати, що застосування поліграфа в кримінальному судочинстві є допустимим. Це відповідає критеріям законності та безпечності [3, с. 343].

Схиляючись до думки поліграфолога Ж. Ю. Половнікова можна впевнитись у важливості перевірки осіб з використанням поліграфа, оскільки це дає змогу: звизити коло підозрюваних і причетних до події розслідуваного злочину осіб; визначити ймовірну роль підекспертної особи в організації, підготовці та вчиненні конкретного злочину; оцінити достовірність інформації, яку повідомляє особа, на основі чого висунути обґрунтовану версію щодо розслідуваної події загалом чи певних її обставин; здобути оперативно значущу інформацію, яку в інший спосіб отримати неможливо; отримати фактичні дані, матеріальні докази та інші відомості для своєчасного проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій тощо [4, с. 269].

Негативні аспекти у використанні поліграфа полягають у невіршенні завдань, а саме, як зазначає І.В. Рогатюк: брак нормативного врегулювання використання цього виду спеціальних знань; незабезпечення поліграфами (їх не виробляють в Україні); неможливість уніфікації відомчих методик проведення психофізіологічних досліджень; брак єдиної системи сертифікації поліграфів, тощо [5, с. 90].

Можна довго сперечатись щодо позитивних та негативних аспектів застосування класичних поліграфів, та справжнім проривом у розвитку технологій стало використання технології «EyeDetect», яка винайдена відомими американськими дослідниками-поліграфологами – Джоном К. Кірхером і Девідом С. Раскіном. Вперше представили його у 2014 році, а станом на січень 2021 року представництва компанії Converus (компанія винайдення «EyeDetect») вже були розташовані в 40 країнах світу [6].

Існує цілий ряд переваг використання «EyeDetect». Загалом тестування займає всього-на-всього 30 хвилин. Висновок «EyeDetect», тобто сам результат роботи цього пристрою, можна отримати через 5 хвилин після проведення необхідної процедури. При цьому існує спеціальна програма для того, щоб навчатись користуватись цієї технологією, тривалість якої складає 15 академічних годин. Для самої роботи із «EyeDetect» не обов'язково мати профільну освіту – вищу освіту у сфері психології. Отож, за півгодинне дослідження здійснюється близько 180 тисяч дистанційних вимірів реакцій очей людини. Складний алгоритм визначає, коли надана правдива відповідь, а коли – брехня. Тести пристрою складені з урахуванням багатьох мов, у тому числі української. До того ж існує база питань, яку легко змінювати під конкретну особу. Дана технологія дає можливість перевірити правдивість 20–40 осіб за день, а один поліграфолог може провести максимально 2–3 тестування за день.

Розробники «EyeDetect» запевняють, що достовірність результатів тестування на рівні 90%, проте для використання згаданого обладнання необхідно додатково купувати окрему ліцензію на певну кількість тестів [6]. На сьогодні в Україні більшість нормативно-правових актів регламентують порядок проведення психофізіологічних досліджень в правоохоронних органах і судовій системі виключно з використанням класичного поліграфа. Слід зазначити, що в січні 2017 року в Україні набув чинності державний стандарт технічних умов для поліграфів – ДСТУ 8692: 2016. Цей ДСТУ прописаний під «традиційні» поліграфи, такі як «Рубікон» [6].

Порядок проведення психофізіологічних досліджень в рамках службових перевірок, оперативно-розшукової діяльності і для атестації поліцейських також регламентуються «Інструкцією про порядок використання поліграфів в Національній поліції України», затвердженої наказом МВС України № 920 від 13.11.2017 року. Науковий партнер технології «EyeDetect» компанії Converus в Україні, головний редактор наукового журналу «Судово-психологічна експертиза» О.А. Назаров категорично проти будь-яких спроб порівняння технології «EyeDetect» з поліграфом, внаслідок їх абсолютно різних конструкторських і технологічних рішень. І наполягає на помилковості таких суджень: «З огляду на юридичне не врегулювання використання технології «EyeDetect» в Україні і неможливості її віднесення до такого приладу яким є поліграф, то використання цієї технології в Україні регламентується загальними нормами законодавства, які регулюють застосування спеціальних знань в державі [6]», у тому числі частиною 2 статті 28 Конституції України.

Підсумовуючи вище викладене, хочеться вірити, що найближчим часом удосконалиться законодавче регулювання щодо використання не тільки усім нам звичного поліграфа, а й і новітнього «EyeDetect» для того, щоб ефективно і достатньо проводити спеціальні психофізіологічні дослідження у правоохоронних органах і судовій системі України.

Список використаних джерел

1. Усі відтинки зради: кого вважати колаборантами та як РФ їх «розводить»: веб-сайт. URL: <http://ukrainer.net/kolaboranty/> (дата звернення: 06.02.2023).

2. Дідик В.Я., Бова А.А. Огляд практики використання поліграфа / Президенту України, Верховній Раді України, Уряду України, органам центральної та місцевої виконавчої влади. Київ: рад. шк., 1999. С. 506–510.

3. Ромців О.І., Зубач І.М. Використання поліграфа і процесі подолання протидії розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності: реалії сьогодення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2015. С. 341–346.

4. Половникова Ж.Ю. Применение полиграфа в системе МВД Украины: веб-сайт. URL: <http://www.poligraph.com.ua/crimpol/article2.html> (дата звернення: 30.01.2023).

5. Рогатюк І.В. Використання поліграфа у кримінальному судочинстві: вітчизняний і закордонний досвід. Криміналістичний вісник: збірник наук. праць. Київ. 2014. № 2. С. 85–90.

6. EyeDetect – альтернатива поліграфу. EyeDetect: веб-сайт. URL: <https://ig-security.tech/eyedetect-alternativa-poligrafu.html> (дата звернення: 02.02.2023).

Павленко Сергій Олексійович,

провідний науковий співробітник відділу організації та захисту прав інтелектуальної власності, Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент;

Шляховський Олександр Анатолійович,

начальник Головного управління Національної поліції у Львівській області

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ ТА ЗЛОЧИННИМИ ООРГАНІЗАЦІЯМИ

Прогресуюче зловживання наркотиками, стрімке зростання цін на них, збільшення кількості злочинів, пов'язаних з наркотиками, створює сприятливі умови для появи організованих злочинних об'єднань, що здійснюють їх контрабанду та організований збут (наркобізнес) [1].

Відповідно до звіту Європолу SOCTA «2021» близько 40 % кримінальних мереж, що діють у Європейському Союзі, залучені до торгівлі незаконними наркотиками [2].

Сучасна наркозлочинність постійно видозмінюється, використовує сучасні технічні засоби маскування та протидії правоохоронним органам [3].

Результати вивчення матеріалів судової практики свідчать про те, що найчастіше вдається довести вину лише певної частини учасників організованого злочинного угруповання, що вчиняє злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів, які, зазвичай, не є її організаторами чи керівниками.

Тому ефективність тактики документування (та притягнення до кримінальної відповідальності збору доказової бази) оперативними підрозділами безпосередньо організаторів (лідерів) злочинної спільноти, що спеціалізується на наркозлочинності, передбачає проведення комплексу оперативно-розшукових заходів і негласних